

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 159 (10451)

1977 чыдаың июль 8, пятница

1925 чыдаың түдөлкеттинген

Өрттө 2 өлп.

Чечен-Нигус АССР-де 1977 чылдың тараа кешалтези оюлган. Гудермес районда ол эки чорун турар. Бизди механизастанган отрядтарын мергендик механизаторлар-биле четкелди, комбайнларның ийи затчелер амылган организастап тургускан. Кожун чоруур

центелге отрядтары ажаалда агрегаттарынын үрениш-кенирин тараа шүүнчеге-де белтер каар. ЧУРУКТА: Гудермес районуна «Найма» совхозуна тарааны аргылап агажар турары. Р. ДИКИННИң фотоэу. (СЭТА-ныа фотохромикама).

Улуг Октябрының 60 чыл оюнга утк уштур

АЖААЛДАДАН ХАМААРЖЫР

Оңу беш чылдың ийги чылының баштайгы чарты дозулган. Эртнен элди айың дургузуда бистин республиканың мөдөз ажыл-агыйының ажылдакчылары күрүнеге сүт савар талазы-биле тергил эки амылааннар. Нитизи-биле бо айың эгеңге чедир пландан ажыр 761 тонна сүт-тү саткан. Бо дээрже эртнен чылдың бо үезинге денээрже, 10 хуу хай болганы ол.

не планын безин күөссөн шыдаван. Мооч чылдагааны чудел? Малдан эвээш сүт ап турарының чылдагааны чулге ону багай кыш ажырганында эвее, а чайгы үеде ажаалдазын бедин денелге чедирбейн турарында хамаржыр турар. Оң аңгыда сүткур малдарны шым чемгербес, оң одарын таарыштыр тургуспайн турар таарылгалар бар. Бизди ур-жунтардан сүтү бүүрерин «Торгалыг» совхоз 18 хуу, «Тес-Хем» болгаш «Тоора-Хем» совхозтар 19-20 хуу кызырганнар.

СИГЕН КЕЗИЛДЕЗИ ЭГЕЛЭЭН

БИР ДЕМНИГ КИРГЕН

Чөөн-Хемчик районуна «Бөлшевик» совхозта Куулар Хуреш-оол удуртка 12 кижиле составтыг механизастанган бригаданың кыш хонук бурунгаар ситен кезилдесинче бир демниг киргипкен. Бизди быжыгаан үн тракторунуң бирээзи ситенин преестези, ийини кезил турар. Бо хунерге чедир ол коллектив барык 7 тонна хире ситенин кезип, преестезил.

ШАЛЫПКЫН АЖЫЛ

Өвүр районуң үш совхозу ситен кезери-биле бир-бир механизастанган бригадаларны бо чылды тургускулаан. Олар район дивизионын Ан-Чыраа деп черде ситенин кезип эгелди бергенер. Ам Ан-Чыраада үш бригаданың кезиги-үтери барык беш хире кижи бар. Оларда 23 трактор, ситен кезер он үш мамлек, ситенин болуп преестези ады преестези болуп өскө-дөл техника быжылдыттыган.

ЧАРЫШТЫҢ ТЕВИИ-БИЛЕ

Кызылдың алы-чем садыларына кире беривисе сүттен кылган амылдың чедир: тюрор, сметана, язам-бүрү быштылар аршык-биле белгелеткен. Оңу садың аң турган ки-жидерин өөрүшү-максималдык медонок. Шына-ла сүттен кылган чедир билин уругар-да, узук кижилер-да, намы доңун берип шырарында доок ийик болып.

Шалычыларның ачызында...

Бистин «Тыва нөдө туду» трестин Туранда ийик белетер пунктунун амылчылары бо чылдың эрткен айларда пландан ажыр беш муң амыл кубометр амыл бергенер. Бүүрүдөгү амыл шөрүтүндүлери паныш ол хире ажыр күөссөктүң амыл-да республиканың нөдө ту-дугары немелде үш муң амыл кубометр амыл мате-риалдарын алган болган ийи муң хире дөрбөктүн мер-китин ийи-бүрү кызыллар-да пландан ажыр бүүрү ар-ганы чедип алган.

Х О Р А М Ч А Ч О К

Кызыл районуна «Бара-Хаан» совхозтуң шчилери бо хү-мерде хой кыргыдамың кидип-тузук хара туртуган. Амыл-агымың тоң кыргыда пунктууда 13 кижиле элери-гил, 16 кижи хөл хачылары-биле хойну кыргып турар. Кыргычтар ортуңга калбарган социалист чарыштың түрүлүш чокта чаа үндүрер. Уш совхозтуң амылчылары бо хүнге чедир чедир муң баш хире хойну кыргып болган 19 тонна амыл дукту алган. Ичинде бир баш хойна ошап-тыр алган дукту, лембала—28 килограмм. Бо амыл-да дур-дугалыг кыргычы Монгуш Адыр-оол өскөдери мурнаан. Оң кыргыда нөлөөдө бээр берик беш үс баш хойну кыргыш, тилекки болган. Хой бүрүдүн оң кыргыш дукту хойна-да хормача чок болган. Кыргычтар В. Чукут, А. Саидан болган өскөдөр-да хүнде 40—50 баш хойну кыргып, база-ла шалычы амылдан турарлар.

Республиканың мурнаачы бүүрүлгелерин бирээзи—«Наа-Хем» разрезинг коллективиниң «Возраст» бригаданың амылчылары бо чылдың эрткен айың дургузунда 756 муң рубль түндүг барааның продукцияны бүүрүгөн. Оң чедирбейн чедир алыр-га бүүрүлгелер мурнаачылары: Иман Шыюков, Николай Федосеев, Геннадий Комаров, ийи белетерчилери Михаил Худоголов, Андрей Матюхов болган өскө-дөл шалычыларның кыргыч улуу улуу.

Совет-моол найыралдың декадазы

ЧУРУКТА: Дарханда бүүрүгелге комплексиңиң түдүүнүң ийини чедир. (Моолдуң телераф агентлигиниң фотохромикама).

ЧАЛГЫННАЛГАН ЧОН

Июль 6-да партияның Кы-зыл хооронунуң хурдалдар алында Моолдуң удуушу революцияның түдөлүкү бээр 56 чыл оюңга хоббаттыр совет-моол найыралдың дека-даның эгезинге түр-калтың хоорайның хой-ийиктинин төлөөктелериңиң ху-рада болган.

Моол улусу бо чедирбейн Совет Социалисттик амыл-агы-да чурттарың амыл-агы-да дуа-ламаның амыл-агы-да чедип алган. Амыл үеде совет-моол найырал интиселини Тыва сал-гыры — массалыг интисел организацияны оң составын-да дөртен амыл коллективиниң кезиги-үтери—совхозтар, үдөт-чүр бүүрүлгелери, школалар болган өрөөндө чедир бар. Амыл-агы-дамың хараалар чыл кезген түдүм быжы-гың оңор. Чыңгаларга 1976 чылда бистин-биле жола ай-мактарын Тыва АССР-ге 19 делегаттар, а Тываның 16 деле-гаттарың Моолга элдин чор-раан. Чүсө бо чылдың бирги чарышылда Эжаан аймактың партия, совет амылчылары бүүрүлгелерин хуралчыларын, шортулук а Улус-Нур айма-гаң үдөт-чүр амылчыларын, көдө-дө амыл-агы-дамың партияны, сандыгың болган амылчылары биче алап-чорган. Октябрының түдүүнү, азы-раа...

ЧОГУУР ХЕМЧЭЭН АЛЫР

Чуртпа турар хоорай, суурларымтын арыг-шевер турарын ким күзөөсөөр...

дедегей БО Хүннерге БОЛУУШКУННАР тайылырлал

П А Р Л А Л Г А КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

ХЕЛСИНКИ. (СЭТА). Германиянын социал-демократиялык партиясынын даргазы В. Брандт анаа ук териян болгаш даштык журналистерин мурунуга түбө чугалаан...

КАДЫ АЖЫДАЖЫЛГА

ПХЕНЬЯН. (СЭТА). Социализм болгаш коммунизм идеологиянын тилектен дээр, империализмге ууру кады орутуна эмилсе...

БҮГҮ ДИПТЕРДЕН

РИМ. Чуртту хоора туткан кризисте ажыг артар талазы-биле хеметтерин кады ажылап кылган программанын шуу...

ПЕРИЖ. Ажымчын Лилладе ажытылган суралагы француз фоторепортер Анри Картье-Брессонун ажыларынын дегелеген...

ТОНИО. Физиканын болгаш электрониканын тудуучу айтырмаларынын талазы-биле дегелеген адыгы арте конференциялар деп байсалда ажытылган...

АНТАНАРАИВУ. Национал улусчу хурлаа чоотта чаа болган соңгулаларга Революцияны камгалаарынын национал фронту...

ПАРИЖ. Чуртту 250 хоорай чагарманын даргалары француз хой-ниинин расказын тээр демиселди күштедилерине...

НАЦИОНАЛ УЛУСЧУ ХУРЛАГА. Соңгулаларнын түнели бистин улусурун хөгжүдүрүү социалитет орук-биле чоруту дээр...

ПАНЕЛ. Ий талазын төлөөлекчилери чугалажышынын артык турган эки байлыгы демдегаланыр.

НАЦИОНАЛ УЛУСЧУ ХУРЛАГА. Ий талазын төлөөлекчилери чугалажышынын артык турган эки байлыгы демдегаланыр.

НАЦИОНАЛ УЛУСЧУ ХУРЛАГА. Ий талазын төлөөлекчилери чугалажышынын артык турган эки байлыгы демдегаланыр.

НАЦИОНАЛ УЛУСЧУ ХУРЛАГА. Ий талазын төлөөлекчилери чугалажышынын артык турган эки байлыгы демдегаланыр.

Израильдин айгы чагырымчылары боттарынын мурнунда турганынын политикаын нагаптааннар. Оларнын дужаалы-биле тайбыч чуртгалчыларын болгаш палестин десекерин...

ЧУРУКТА: палестин десекеринин лагерберининч бирээзинде.

ЧӨПТҮГ ЧОРУК-ДАА, ДЕК ЭРГЕ-ДАА ЧОК

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Негрлерин деп эргез дээр иним-чозинин маадырыг иденкей АНШ-тын суд-истеде...

«Албания Америкасы болгаш дундун байыраалын демдеген эрттерин турар. Ишчала-даа ол пелларе болгаш пуртор...

«Албания Америкасы болгаш дундун байыраалын демдеген эрттерин турар. Ишчала-даа ол пелларе болгаш пуртор...

«Албания Америкасы болгаш дундун байыраалын демдеген эрттерин турар. Ишчала-даа ол пелларе болгаш пуртор...

«Албания Америкасы болгаш дундун байыраалын демдеген эрттерин турар. Ишчала-даа ол пелларе болгаш пуртор...

Ш. ДУВЕНДЕЙ. Чоен-Хемчик район.

КЫРГЫЛДАЖЕ КИРГЕН

«Хадим» совхозта хой кыргылаанын бо айны гезинде кирген. Оң чылаалааны оо-кучу депсекарнын алар...

Кыргычлар аразында социализм чарытын муруну одурунда Чек-оол Марган, Алим Дембирел, Хүрөн-оол Монгуш олар чоруп чухе...

Д.Н. МОНГУШ. Бия-Хем район.

БҮГҮ НАЗЫДА БЕКТЕЛГЕ АРТТЫНГА

«Литературная газетаның» корреспондентизи Американың Грин Хэйвен дээр кара-бажында № 21732 хоругдадыкчы-биле ужурашкан болгаш чугалашкан

Нью-Йорктун согу талазында 80 миля чорту турар ола шынчыг сагыру чорумут кара-бажыга чед бердик. Мзон Куртузда — камгалдын дескерин офицери Роберт Эжену...

Шак бо болушкуну муруну чарында дескерин офицер-биле барык алгыжымшы чыгыш чугалажышы...

Хоруттурганварын амы-тыга кар-бажында долдурлар — хоуур иш-лаа, чала-чарага-даа чок. Чамгыс-лаа дивит амытан муортан эскет чок бооп эртсеэн дээр хамык мяхты учуруп, хамык тенежерин тургулап каал...

чүмөңнер эгелекчилерин богад хөдөөкерлерин өскө-ла өскүчүчүлерин өскө кара-бажындан дажылган өкчөк турар апарган болганда, иштин дерины амылаан...

Хилинчек алдында дыңнап алган үн Кара-бажынын шитин ташкын көөрүн мөңө чөпшө-реэеңнер. Чүгге тускайлаң каан оран-сава иштинге камгалдын кадарчыны көрүп олураа хоругдагырганын бирөөн-биле учуражыр арганы бергенер. Капчаарга-даа, мей мында тертбиле турар хал-каалагы дериве-дууды дугайында хей чуул ол чокка-ла дзынап ий-кан турган мон.

«Америкада хосталга-даа, чөптүг чорук-даа, ден эрге-даа чок — деп, А. Шакур айтырган. «Америкада хосталга-даа, чөптүг чорук-даа, ден эрге-даа чок — деп, А. Шакур айтырган.

«Америкада хосталга-даа, чөптүг чорук-даа, ден эрге-даа чок — деп, А. Шакур айтырган. «Америкада хосталга-даа, чөптүг чорук-даа, ден эрге-даа чок — деп, А. Шакур айтырган.

ШЫН

МЕДЭЭЛЕР

КОНКУРС ЭРТКЕН

Чоокта чаа Кызылдың «Улуг-Хем» ресторанына поварларның болгаш кондитерлерни республика конкурсу болу эрткин. Аңа Кызылдың, Чадаананың, Хову-Асының, Сарыг-Септин анык кулинарлары бая кирешкен. Ук конкурсту Улуг Октябрьның 60 чыл юнга турсааткан.

Конкурстуң негелдизи нарын. 90 минута иштинде торттарны болгаш өске-даа кулинарлык мылыгыларны бүүрүп үндүрер. Киж бурузунун сагыш-сетини мылган ижинге ол үедэ хэра туттуган.

Доктааткан үе эртерге, конкурс комиссиязының даргазы Христьян Филиппович Узбек кылдыган чемпиончы шынарын хынап көргөн. «Кызыл» рестораның повары Надежда Скинлайтис, Сарыг-Септин тэлэзи Надежда Жуйкова, Чадаанадан келген Людмила Хертен оларның кылган чеми шынарлыг болган.

РУМЫНИЯЖЕ

Чоокта чаа бистин республиканың найысалалындан болууч өөреникчилер улуг орукче аътанылганнар. Олар аны-дулма Румынияда урулгарның бүгү-делеге лагеринге дыштанып беришкени биле чорупканы ол.

Даштын чурттарның лагеринге дыштаныр-биле бистин республикадан өөреникчилер бо чылын бир-ле дугаарында чорупканы ол. Ол бөлүктүн составында Тываның илгы-аңгы районнарында келгилсэн урулгар кирген. Тергини эки өреникчилер пионерлер Турандан келген Сергей Новосий, Бай-Хаактан—Ната Иргит, Кызылдан—Ради Седен, Тоора-Хемден—Оля Иргит болгаш өскелер-да Румынияга бо чылын дыштанылар.

Септелге доозулган

Келир 1977—1978 өөредилге чылынга Улуг-Хем районда Кара-Тал школасы амдыгазштан эгелеп эки бөлүтүнгөн. Бо хуннөргө чедир ук школаның башчылары болгаш ажилчылары өөредилге эргелекчизи Клара Бай-Нараевна Нанакпананын удуртуулгазы-биле алды печаны чарткан, класстарның сонгаларын, парталарын, шалаларын септел, доозуаннар.

Школа септелгезинге боттарының улуг үлүүн кирип, кызымак амылдан кижилер хей. Ындыларга ажилчынар Дунар Шнер, Валентина Бурбу, Тамара Ненден болгаш өскелер-даа хамзарыр.

Амгы үедэ школага келир кызын одаар ылачы, хамур-дашты база дүжүрүп бөлүткөн. Моон алгаш нөбөге, Кара-Тал школасы өөреникчилер хулээп алышынга белен чоруп.

А. МААДЫР-ООЛ.

ХӨГЛҮГ, СОЛУН, АЖЫКТЫГ

Бистин куруне ааба чера-риниң профивиде обкомунун Дубинна атыг пионер лагеринге бирги сезонда 200 киж дыштанып турган, херек кырында 250 уруг дыштанган. Ам ийги сезон шагда-ла эгелей берген. Пионер лагериниң бүгү-ле кижизидиле амыла Улуг Октябрьның 60 чылын чедикшиңиң уткурунуге угланган болган «Ленинин Октябрьның оруу-биле чоруп ор бис» деп кыргыргынын азда-биле эртин турар. Дружина-ларын отрядтары «Некра», «Фавел», «Гренада», «Морак», «Орлита», «Цетлячок» деп аттарлыг. Отрядтарның башчылары көрүштүг кылдыр башметингилер. Пионер лагери-ниниң чаңчы болган байыр-залдарына бүүрүлгениң мур-накчылары, култура амыл-чылары дөш өскелер-даа кир-кип турар.

Лагерге хун бүрүзү эртенн жардык-биле эгелээр. Көжөки шугум чыксаалыга корпустар-нын, отрядтарның арыг-си-лин, киж бурузунун гитие-назын дынааш, түпнел үндү-рер. Шилчир куш-ажыкчы кызыл кышпелди ийн конгаш-ла тилекчи болган отрядка тыпсыр.

И. Н. Ефимов доктаамал аалчы болу, бодуну дугайыч эр-кей орууну дугайыңда соуну бөсөдөөлөр уругларга кылып берип турар.

«Сылдыс» мен

Бир-ле көөрүккө, ужудукчуң самолёду чаа хевариң аларып-тыр. «ИБ» хевариң, соонче кылыгы, чалгынар-лыг, бажы иши. Хынал-ла турары ол чүве боор он, чаа само-лётту Дарыжык аажок-ла ужуток чоруп тур. Караңнар чүве! Авазы эжинтен бакылап келген, кыйгырдыр: — Оо, Дарыжык! Чеменип ал, огул! Школага өөреши хүнээң киж аштадың мйнаа.

КУСКЕ

Улуг удуу каарга-ла Улуг оруун уламчылаар Бажынывыс азымчалар Бакылап көр күске бар. Чир чөм-не тывар дөш Чименип-ле чорур. Шимээң-дааш дымнаанда Шимен дөш чиде боор. Накпааларга алдыртпас.

КАТТЫРЫНЧЫГ ТАВАРЫЛГАЛАР

С а п ы к Бир-ле чайын бакылап чоруптувус. Балык ичкан чүтүшөй тур. Бис ышт чок, катап чүү туттуңа бээр ирги дөш мава-ла ор бис. Костяда бир-ле чүве таварышты. Ол смырткычмын шеле тырты-ла. Контуг улуг балык туттуңан боор деп боддымыс, балык амыс сапык болду. Бис-даа каткы-лан снген кырычче чүгү-ла бердикс. Ол аразында сапык иштинден беш балык уш-туна берген. А бис эдденсингенинтен ас-тарывыс ашкылапкан бис. Костяның эжи

Д и с б е з и н т а н ы в а а н Чалыс бис суугу аштан турдувус. Аам оң иштинде бир-ле борбак кара чүве шим-чен чытканмы көргөш. Ушун экедди. Ол хөпшө болду. Ону чыныска өрган динс бекис сегирип албады... таныван. Бис оңу аштаал, салып чорудуңкан бис.

ӨННҮҮВҮС КАРТОШКА

Каттыраңаан, хулуумузун, Карактарын сымдытышкан, Кайгамчыкты шыңчы өңүлү— Картошканың ажымы улуг.

Д о л г а й - М ы й с. Д о л г а й - М ы й с. Топтуг чараш сергем чүве. Фотозу Х. МОНГУШ-ТУУ.

ПУШКИНИН ЧУРТТАП ТУРГАН ЧЕРИНДЕ

Улуг чогаалчы А. С. Пуш-кинин музей бажымы Мос-ква чоогунда чагыт дыштанып-га сууруна ажиттыңан. Ин-да МХ вестин эгезиде ору-суурун амдыралыңга хама-рышкы эр-херекселер, ховар помнар, документтер болган фото-туруктар залгеттинген.

Хөглүг чадым, ыры-шоорум, Хамайым сергетти бе? Бандыг кончуг омак-сергек. Карбан ор сен, кара-дайым. А. ЗАЙЦЕВИЦ фотозу.

БОЛГАРИЯ. «Солнечный бе-рег» деп Кара далай чоогун-да курортка «Золотой Орфей» деп болгар кымың чаңчыл болган делегей фестивалы бол-ган. Аңаа делегейниң 35 чурт-тарындан ыраажылар кириш-кен.

АМЫДЫРАЛДАН ЭСКЕРИЛГЕЛЕР

Изыг дүшкөн-биле кады кемин суу уялдын эгелээң. Эрик чоогунда турум амбалектерге шып-бүрү чөрсилер баш-тады бууду-салдымы озаналдыр суг экекп калыпкан. Ол «үгү-жеш» бий кырган кургаг черке үндүр тырттылап, дамы-лап турар.

Мелобуденне

Table with columns for 'МОСКВАДАН' and 'КЫЗЫЛДАН' listing various programs and times.

Агаар

Бөгүн республикага көжүп турар булуттаргы хун болур. Дагагы черлерге биче чаар. Сонгу-барыны чук угланышкы-кыны хаттын дүргени агаар-да 5—10 метр чедер. Агаар-

КИНО

«НАПЦРАЛ»: «Шинтарээриң иегей тур мен» 10.00, 14.50, 18.40, 22.25, 17.10, 18.55, 20.40 шактарда. «ИОНЕР»: «Салыктың зооорайыңа делегейиң дөжө-клицир аян-чорусу» 17.40, 18.50, «Кургаг черге шугуран ма-лыкы» 12.10, 15.20, «Машан чо-гуур киж» 17.00 шактарда. «ВОСТОК»: «Аты баты сол-